

BESPREKING BOEK

Atlas van Europese zoogdieren

De *'Atlas of European Mammals'* is qua opzet een gewone verspreidingsatlas. De korte soortbeschrijvingen en bijbehorende verspreidingskaarten staan centraal. Toch maakt de verzamelde informatie het niet alleen een echte atlas, maar ook een intrigerend en soms spannend boek over de zoogdieren van Europa.

Het lijvige boekwerk is het resultaat van een langlopende project (1988 - 1998). Voorin wordt beschreven hoe alle gegevens en informatie uit de verschillende landen werd verwerkt om tot een standaardpresentatie te komen. Hier blijkt

het belang van de Atlas, tegen een achtergrond van gebrekkige en soms zelfs ontbrekende organisatie(structuur) in veel landen. De meer dan 190 soorten worden elk op twee pagina's beschreven. Daarna volgt een lijst van soorten en hun wettelijke en beschermde status volgens vijf internationale regelingen.

Voorin het boek staat een figuur die als een samenvatting de soortenrijkdom van Europa, per 50 x 50 km², laat zien. Eigenlijk had deze kaart als een soort resultaat achterin moeten staan. Nu staat hij wel erg los van de tekst (er wordt ook

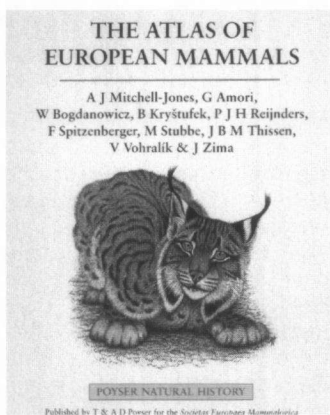
maar één keer naar verwezen), met een niet voor iedereen begrijpelijk onderschrift.

Het valt op dat 'Nederland' een aardige bijdrage aan de Atlas heeft geleverd. Twee van de tien samenstellers komen uit Nederland: Johan Thissen van het IKC-Natuur, tevens landencoördinator, en Peter Reijnders van Alterra. Reijnders en vier van zijn collega's beschrijven tien soorten. Twee van de veertien illustratoren komen ook uit Nederland, waarmee het werk van Peter Twisk en Ed Hazebroek, terecht, breder in Europa bekend wordt.

Bij nogal wat landen ontbreekt informatie over het voorkomen van een soort of groep van soorten in (een deel van) de gridcellen, vooral van vleermuizen en kleine knaagdieren. Dat komt ook voor in landen waar relatief veel geïnventariseerd wordt en betreft zelfs heel algemene soorten. De samenstellers hebben er, volgens mij terecht, voor gekozen in zulke gevallen niet van een vermeende aanwezigheid uit te gaan, maar de witte plekken in de verspreiding zichtbaar te maken. Daar zou snel geïnventariseerd moeten worden.

Ook de kwaliteit van de gegevens is nogal divers. Ondanks de beoordeling van de waarnemingen door de landencoördinatoren, blijft de betrouwbaarheid ervan voor veel landen onduidelijk. In het ene land zijn braakbalgegevens, prenten en uitwerpselen geaccepteerd, in het andere land niet of alleen onder bepaalde voorwaarden. In landen waar het verspreidingsonderzoek niet of nauwelijks is georganiseerd, geldt uiteraard: 'Waar niets is, is een prent al iets'. Het is te hopen dat in een vervolgproject verspreidingsgegevens van meer homogene kwaliteit gebruikt kunnen worden.

Het overzicht van de gebruikte gegevensbronnen in combinatie met de soortbeschrijvingen maakt duidelijk dat voor goed verspreidingsonderzoek naast vrijwilligers ook specialisten (syste-

Mitchell-Jones, A.J., Amori, G., Bogdanowicz, W., Krystufek, B., Reijnders, P.J.H., Spitzenberger, F., Stubbe, M., Thissen, J.B.M., Vohralik, V. & Zima, J., 1999. Atlas of European Mammals. The Academic Press, London. 496 pp. ISBN 0-85661-130-1. Verkrijgbaar (ingebonden) bij Boekhandels Groep Nederland (16 academische boekhandels) voor circa fl 140,-. Proxis Internet Boekhandel biedt de atlas aan voor circa fl 112,- (te bestellen via <http://www.proxis.be>).

matici, biologen en ecologen, genetici) nodig zijn. Zo zijn nauw verwante soorten vaak moeilijk te onderscheiden en vooral als pas kort geleden een nieuwe soort als zodanig is erkend, is oud (museum)materiaal alleen bruikbaar als het door onderzoekers geanalyseerd kan worden. Voorbeelden hiervan zijn enkele recent onderscheiden en nauw verwante soorten binnen de geslachten *Neomys*, *Mus* en *Microtus*. Hetzelfde geldt voor de nieuwe genetische technieken.

Niet alle Europese soorten worden in de Atlas besproken. De walvisachtigen ontbreken geheel, evenals enkele interessante endemische soorten zoals de Kaspische- en Baikal-zeehond, door de keuze van de grens van het beschreven gebied. Van de beschreven soorten zijn de areaalgrenzen goed van de verspreidingskaarten af te lezen, maar door de grofheid van de 'cellen' zijn de werkelijke gaten in de verspreidingsgebieden niet altijd zichtbaar.

De soortbeschrijvingen zelf vind ik wisselend van kwaliteit. Uiteraard is niet van alle soor-

ten evenveel bekend, maar de diverse auteurs hebben vaak ook niet dezelfde hoeveelheid informatie verwerkt onder de standaard kopjes zoals 'Verspreiding' en 'Populatie status'. Met name de informatie over de habitat vind ik te algemeen en het minst informatief. Heel veel is al in zoogdiergidsgen van elk land te vinden, maar die zijn niet voor iedereen beschikbaar. Wel informatief zijn de teksten over de status van populaties. Recente schattingen van aantallen zijn bij verschillende soorten te vinden. De teksten over geografische variatie (soorten, ondersoorten enzovoort) kunnen in de toekomst nog wel eens achterhaald blijken, als moderne genetische technieken meer en meer worden toegepast.

Alle beschrijvingen tezamen vormen een informatief geheel. Het aantal endemische soorten in Europa blijkt groot te zijn, evenals het aantal geïntroduceerde soorten in bepaalde groepen zoals de 'eekhoorns' en de 'herten'. Veel endemische soorten hebben echter geen internationale beschermde status, terwijl andere soorten, met arealen die bijna geheel Europa bestrijken (bijvoorbeeld de egel), wel in Bijlage III van de Conventie van Bern zijn opgenomen.

Een dergelijk omvangrijk werk kan bijna niet foutloos gemaakt worden. Ik heb een paar fouten gevonden. Op pag. 204 ontbreekt het standaardkopje 'International legal & conservation status' en de bijbehorende tekst. Op pag. 349 wordt de referentie 'Stubbe et al. (1998)' vermeld maar die is niet in de literatuurlijst terug te vinden. Zulke kleinigheden doen niets af aan mijn aanbeveling deze Atlas aan te schaffen. Er staat veel waardevolle informatie in waarmee het onderzoek aan en de bescherming van onze Europese zoogdieren hun voordeel kunnen doen en waaraan u als lezer veel plezier kunt beleven.

Rob van Apeldoorn